

ідеальної моделі, а до розгляду особливостей, що являють цінність як відхилення від норми. Згідно цієї позиції формується і художній образ, який відходить від "ідеальних" норм краси, від чіткості, закінченості і цілісності.

На основі теоретичної реконструкції та аналізу практики і теорії модернізму та модерну у європейському пластичному мистецтві можна зробити наступні висновки: модерн пов'язується з ідеєю нового, нетрадиційного, відмінного від попереднього, що робить його спорідненим з модернізмом. Модерн формується як напрямок в усіх видах мистецтва і вважається стилем епохи. Модернізм включає в себе всі види та напрямки мистецтва від кінці XIX століття до постмодерних практик. Модернізм реалізується в прагненні митців-модерністів створити нову ідеальну модель пізнання і відмовитись від класичних моделей. Модерн не відмовляється від класичних моделей пізнання, а експериментує тільки в межах форм. Основна відмінність між модерном і модернізмом проявляється у відношенні до традиції.

P. M. Rusin

ОБЪЕМ И СОДЕРЖАНИЕ ПОНЯТИЙ "МОДЕРНИЗМ" И "МОДЕРН" В ЕВРОПЕЙСКОМ ПЛАСТИЧЕСКОМ ИСКУССТВЕ

Статья посвящена анализу понятий "модернизм" и "модерн" в европейском пластическом искусстве.

Ключевые слова: классическое искусство, модернизм, модерн, художественный образ, интеллект, интуиция.

R. M. Rusin

VOLUME AND CONTENT OF CONCEPTS "MODERNISM" AND "MODERN" IN THE EUROPEANS PLASTIC ARTS

The article deals with analyzing of concepts "Modernism" and "Modern" in the Europeans plastic Arts.

Keywords: classic art, modernism, modern.

УДК 18.167.7

Л. Л. Стеценко, докторант, КНУТШ

ГЕДОНІЗМ: МОДЕЛІ ТЕОРЕТИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ

Стаття присвячена аналізу гедонізму – складного транскультурного феномену, що досліджується різними гуманітарними науками. Оскільки в останнє десятиліття гедонізм став об'єктом досить активної уваги науковців, у статті пропонуються різні моделі існуючого і можливого підходів до виявлення сутності та формування його об'єктивної оцінки.

Ключові слова: гедонізм, модель, реконструкція, гуманітарні науки, чуттєвість, тілесність, міжнауковий підхід.

Серед філософських понять, що сформувалися ще в добу античності й зберегли своє значення до сьогодні, поняття "гедонізм" займає особливе місце, адже з'ясування його природи займалися практично усі гуманітарні науки і кожна з них спромоглася виявити власний аспект. Складність проявлення гедоністичного дискурсу у теорії і життєвому просторі людини свідчить про важливість його фундаментального теоретичного дослідження як філософського явища і як онтологічної категорії.

Історія інтерпретації гедонізму була строкатою: можна виокремити періоди досить послідовної уваги до змісту й функції гедонізму. Якщо проаналізувати періоди актуалізації гедоністичних ідей, то можна побачити, що часи Арістіппа (криза полісу і тиранія Диметрія), Епікура (занепад еллінізму), італійських гуманістів (зміна республіки олігархічним правлінням і тиранією), мислителів XVII–XVIII ст. (зміцнення і криза абсолютизму) та друга половина XX століття і сучасність мають спільні риси – це переломні, кризові періоди, коли відбувалась зміна світоглядних і соціально-політичних установок, зміна картини світу. Саме в кризові часи феномен задоволення, турбота про насолоду стає ключовим у культурних практиках. Феномен задоволення є одним з наріжних засадничих принципів культури. І якщо він не декларується експліцитно, то, завжди дає про себе знати у строгому культурному імперативі уникнення страждань. Розмежування приємного і неприємного грає

Список використаної літератури

1. Большая Советская Энциклопедия : в 30 т. Т. 16 / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – М. : Советская энциклопедия, 1974. – 615 с.
2. Гарتمان Н. Проблема духовного бытия. Исследования к объяснению философии истории и наук о духе // Культурология XX век : антология. – М. : Юрист, 1995. – 703 с.
3. Дмитриева Н. А. Краткая история искусств : в 3 вып. Вып. 2 / Н. А. Дмитриева. – [3-е изд., доп.]. – М. : Искусство, 1989. – 318 с.
4. Едошина И. А. Художественное сознание модернизма: истоки и мифологема : автореф. дис. ... д-ра культурологии : 24.00.01 "Теория и история культуры" / Едошина Ирина Анатольевна ; Росс. гос. гуманитар. ун-т (РГУ). – М., 2002. – 46 с.
5. Куликова И. С. Философия и искусство модернизма / И. С. Куликова. – М. : Политиздат, 1980. – 271 с.
6. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства / Х. Ортега-и-Гассет. – М. : Радуга, 1991. – 245 с.
7. Ортега-и-Гассет Х. Эстетика. Философия культуры / Х. Ортега-и-Гассет. – М. : Искусство, 1991. – 586 с.
8. Сарабьянов Д. В. Стиль модерн / Д. В. Сарабьянов. – М. : Искусство, 1989. – 296 с.
9. Ревалд Д. История импрессионизма / Д. Ревалд ; [пер. с англ., вступ. ст. и общ. ред. М. А. Бессоной]. – М. : Республика, 1999. – 413 с.
10. Художники XX века. – М. : Советский художник, 1974. – 320 с.
11. Шопенгауер А. Мир как воля и представление : Собрание соч. : в 6 т. Т. 1 / А. Шопенгауер. – М. : ТЕРРА – Книжный клуб "Республика", 1999–2001. – 496 с.

Надійшла до редколегії 04.10.2013

ключову роль у процесах культурної ідентифікації. Водночас, були тривалі періоди, коли аналіз специфіки гедоністичного світоставлення залишався на маргінесах.

Відтак, у останні десятиліття інтерес до цього феномену не тільки відновився, але й набув рис стало дослідницького процесу. Насьогодні відсутність метанаративів, екзистенційні пошуки, загострене почуття індивідуалізму ініціюють активізацію гедоністичних практик і спроб їх теоретичного осмислення. Відносна незалежність, автономність сфер соціального, культурного та економічного життя призводить до збільшення джерел гедоністичної активності для суб'єкта. З другої половини XX століття західна європейська культура переважно визначається як гедоністична (Ж. Ліповецьки [13]), вона є апологією насолоди. Основними ключовими теоретичними концептами сучасності філософських, культурологічних, соціологічних, психоаналітичних праць є поняття "чуттєвості", "тіла", "тілесності", "насолоди", "бажання", "еросу", "еротизму", "спокуси", "екстазу", "сексуальності" тощо. У сучасній культурі відчувається нагальна потреба щодо переосмислення сутності і форм тілесного, чуттєвого, духовного, інтелектуального досвіду задоволення і насолоди. Після "По той бік принципу задоволення" (1920) З. Фрейда [18] можна назвати цілий ряд ключових для європейської культури праць де центральними є ці теми: "Ерос і цивілізація" (1955) Г. Маркузе [15], "Еротика" (1957) Ж. Батайя [5],

"Задоволення від тексту" (1973) Р. Барта [3], "Спокуса" (1979) Ж. Бодрійяра [6], "Історія сексуальності" (1976–1984) [20] та "Використання задоволень" (1984) М. Фуко [21], "Гедоністичний імператив" (1995) Д. Пірса [24], "Мистецтво насолоди. Про гедоніста-матеріаліста" (1991) [22] та "Радість існування. Маніфест гедоніста" (2006) М. Онфре [23], "Оргазм і Захід: історія задоволення від XVI століття до наших днів" (2005) Р. Мюшамбле [17]. Цей інтерес також підтверджує низка робіт, здійснених українськими та російськими науковцями за останнє десятиліття, серед яких виокремимо дослідження В. Жадан, А. Залужної, Б. Акчуріна, О. Ємельянова, Р. Ільясова, Л. Косаревої, Ю. Кузьміної, М. Мулявки, Є. Наймана, С. Рассадіної та ін.

Аналіз тих тенденцій дослідження гедонізму, які представлені у роботах означених авторів, дозволяє систематизувати напрямки вивчення як власне гедонізму, так і специфіки гедоністичного світоставлення загалом. Оскільки – як ми вже зазначили – в останні роки інтерес до проблеми гедонізму помітно посилюється, то, на наш погляд, принципово важливим є поточний аналіз та оцінка вже зробленого. Підсумок досвіду дослідницьких робіт останнього десятиліття вітчизняних і російських вчених дозволить виявити переваги і прорахунки, що вже очевидні в русі вироблення науково-теоретичного ставлення до складної структури гедонізму.

Мета даної статті полягає у тому, щоб, по-перше, систематизувати найтипівіші підходи до дослідження гедонізму на вітчизняних теренах та сформувати теоретичні моделі подальшої роботи над означеним феноменом. На нашу думку, стаття повинна виконати певну прогностичну функцію щодо подальшої теоретичної долі гедонізму, зокрема у контексті української естетики.

Як ми вже зазначали, гедонізм має певну історичну традицію щодо з'ясування його природи, сутності та практичних функцій. Осмислення гедонізму – в тому чи іншому обсязі – висвітлено в філософських ідеях Арістотіпа, Феодора, Гігезія, Епікура, Платона, Аристотеля, Тіта Лукреція Кара, Л. Бруні Аретіно, К. Раймонді, Ф. Філадельфо, Л. Вала, М. Монтеня, Е. Роттердамського, Маркіза Де Сада, Ж. Ламетрі, Б. Фонтенеля, К. Гельвеція, П. Гассенді, Е.-Б. де Кондільяка, Ф. Хатчесона, Дж. Локка, Т. Гоббса, М. Монтеня, О.-Ж. Ламетрі, Д. Юма, І. Канта, І. Бенґама, Г. Спенсера, Дж. Ст. Мілля, О. Уайльда, Т. Готье, З. Фрейда та ін.. Слід зазначити, що хоча спроби більш-менш широких історико-філософських оглядів проблеми гедонізму представлені у більшості робіт останнього періоду, проте вони здійснені фрагментарно і не систематично.

Окрім цього, надзвичайно важливо чітко показати "приріст" нових ідей чи нових аспектів підходу до гедонізму і "вибудувати" спадкоємність – якщо вона мала місце – між різними історичними періодами або конкретними ідеями, які, наприклад, поглибилися в добу Відродження порівняно з попереднім етапом осмислення гедонізму. Відносно повне – серед досвіду низки авторів – відтворення історичної традиції інтерпретації гедонізму представлено в кандидатській дисертації українського культуролога Вікторії Жадан "Гедонізм та аскетизм у динаміці культури" (2006). Зацікавленість історією проблеми виявляють і російські філософи Юлія Кузьміної ("Гедоністичні засади художньої і наукової творчості", 2006 р.) та Микола Мулявка ("Гедоністична розмірність людини", 2011 р.).

В. Жадан провела досить ґрунтовну теоретичну структурування тих конкретних аспектів гедонізму, якими займаються сучасні науковці. Наразі, В. Жадан, опікуючись порівняльним аналізом гедонізму й аскетизму, не робить дослідження історико-філософської

традиції самоціллю: це лише тло задля розв'язання інших теоретичних питань. Водночас, деякі досить слушні її зауваження мають потенціал для подальших теоретичних напрацювань. Це стосується, наприклад, оцінки В. Жадан фрейдівсько-фроммівського ставлення до гедонізму та аскетизму: "Феномени задоволення і страждання, що корелюють з поняттями «гедонізм» і «аскетизм», привернули увагу психоаналітиків (З. Фрейд, Е. Фромм та ін.). Використовуючи дані несвідомої мотивації людини, вони виявили підсвідомі мотиви її прагнення до задоволення і приховані мотиви практик аскези" [9, с. 8]. Ця, цілком слушна теза, набула б більшої теоретичної завершеності, якби В. Жадан – з посиланням на роботу З. Фрейда "Незадоволеність культурою" (1929) – опрацювала феномен "щастя", досягнення якого, з точки зору засновника психоаналізу, і є смислом людського життя. Власне для З. Фрейда "щастя" – це відправна риса гедонізму. На думку відомого російського етика Р. Г. Апресяна, З. Фрейд відроджує філософію гедонізму, висуваючи принцип насолоди у якості ключового для розуміння психіки та поведінки людини [2]. Безперечно теоретичне значення, на наше глибоке переконання, має би і порівняльний аналіз впливу ідей Мішеля Монтеня на формування фрейдівської концепції людської чуттєвості. Прізвище М. Монтеня цілком справедливо деякі дослідники гедонізму включають в перелік тих філософів, погляди яких формували історико-філософську традицію вивчення гедонізму. З. Фрейд знаходився під значним впливом ідей французького мислителя. На цей аспект психоаналізу у свій час звернули увагу відомі американські психоаналітики Дж. Гедо та Е. Вольф, реконструюючи "інтелектуальну історію психоаналізу".

Певний історико-філософський огляд становлення гедоністичних концепцій представлений, як ми вже зазначили, в роботах М. Мулявки "Гедоністична розмірність людини" та Ю. Кузьміної "Гедоністичні засади художньої і наукової творчості". Проте вони є фрагментарними, у їх оглядах занадто багато "білих плям", заповнення яких є нагальною необхідною дослідницькою роботою. Мається на увазі, наприклад, процес трансформації романтизму в естетизм чи опрацювання ніцшеанської гедоністичної концепції. Ще однією вадою названих нами наукових розвідок російських філософів є те, що основою у їх дослідженнях є роботи радянських авторів, здійснених у 70–80-ті роки минулого століття. Написані на засадах марксистської методології, вони подекуди виявляються несумісними з дослідженнями сучасного – переважно поліметодологічного – спрямування. На нашу думку, все, що стосується загальної історії гедонізму та опрацювання особистісного внеску конкретних науковців в пояснення цього складного феномену, потребує подальшого теоретичного осмислення.

Друга специфічна ознака аналізу гедонізму, яка простежується в більшості сучасних досліджень, визначається суттю тієї гуманітарної науки, в межах якої розглядається гедонізм, а саме: філософії, історії, етики, естетики, культурології, мистецтвознавства, психології, релігієзнавства, соціології та ін. На сучасному етапі відсутня спроба здійснення комплексного аналізу феномену гедонізму. Якщо певний філософський контекст присутній практично в усіх дослідженнях, адже його додає сам факт опрацювання історико-філософського матеріалу, то інші зрізи гедонізму представлені досить строкато і фрагментарно. Так, наприклад, розгляд гедонізму у контексті понять "благо – блаженство" представлено в релігієзнавстві (Г. Драч, Ф. Зеленський). Традиційно проблемами ге-

донізму займаються етики (Р. Апресян, А. Гусейнов, Л. Косарева) та психологи і психоаналітики (І. Павлов, С. Рубінштейн, Л. Смирнов). В межах історичної науки потенціал гедонізму переконливо аргументований В. Сировим. Оцінюючи його теоретичні здобутки, Ю. Кузьміна зазначає, що В. Сиров "... розглядаючи проблему філософії історії в процесі її розвитку, неодноразово торкається задоволення і страждання, як досвіду вірно або неввіреного визначення цілей розвитку історії. Він розглядає означене положення на прикладі вчення різних філософів, таких як Лейбніц, Ріккерт, Зіммель, Дільтей. В. Н. Сиров зробив значний внесок у справу виявлення пізнавальних особливостей гедонізму на прикладі історичної науки" [12, с. 5]. Принагідно зазначимо, що Ю. Кузьміна, оцінюючи позицію В. Сирова, підкреслює положення щодо "пізнавальних особливостей гедонізму", тобто трансформує дослідження гедонізму в проблему функціональності. Слід зазначити, що в теоретичному аспекті це надзвичайно перспективно.

Мусимо констатувати, що існують поширені кліше і інтерпретації гедонізму (передусім філософсько – етичні), які тягнуть до негативної оцінки гедонізму, ототожнюючи його із споживацьким способом життя, прагненням до максимальних особистісних чуттєвих насолод і моральних збочень. У працях періоду Нового часу чи не одним з основних достоїнств гедоністичних учень зазначається їх атеїстична спрямованість. Гедонізм трактується переважно у контексті тілесних чуттєвих практик і не розглядається як одна з важливих форм духовного та інтелектуального досвіду, як можливість досягнення вищого прояву гармонії у єдності естетико-моральної насолоди, що є основою самовдосконалення і самореалізації людини. Для динаміки європейської культури характерним є табування насолод і ігнорування природного прагнення людини до задоволення. У контексті етичних систем гедонізм не коректно протиставляється аскетизму, хоча аскетизм і гедонізм мають спільну мету – уникнення страждань, досягнення справжньої насолоди і здобуття свободи. Очевидною є необхідність подолання редукаційських поглядів щодо гедонізму, відхід від тлумачення гедонізму лише як етичної системи, висвітлення складності і онтологічної значущості цього поняття, що підкреслює актуальність нового теоретичного аналізу феномену гедонізму.

На наш погляд, можна засвідчити певні теоретичні успіхи щодо дослідження специфіки мистецтвознавчого аспекту гедонізму, оскільки він досить активно задіяний в роботах низки російських культурологів. Виокремимо наукові надбання О. Єлхової, Р. Ільєсова, Р. Саттарова, О. Суценка та ін. Проте, у більшості авторів присутнє звужене розуміння мистецтвознавчого аспекту, який зводиться, власне, до феномену гри, до розкриття гедоністичного начала в ігровій діяльності чи до аналізу форм культурного відпочинку. Така інтерпретація складної проблеми призводить до співставлення "гедонізм – розвага", а це не лише спрощує суть означеного феномену, а й вульгаризує гедоністичне світоставлення. Водночас, дослідники, як правило, не проводять чіткого розмежування мистецтвознавчого та культурологічного аспектів. Подекуди складається враження, що культурологія як гуманітарна наука, поглинає мистецтвознавство. В подальшій теоретичній роботі розмежування цих двох аспектів – мистецтвознавчого та культурологічного – повинно бути більш чітким і самодостатнім щодо виявлення специфіки кожного з них.

Фактично поза увагою науковців залишається естетичний аспект гедонізму. Безперечно, можна сказати, що певний інтерес до гедонізму виявив О. Ф. Лосєв, наголошуючи на гедоністичній природі давньогрецького

мистецтва [14]. Наразі, в його інтерпретації важливим виступає не власне гедонізм, а гедоністична функція мистецтва. У такій постановці проблеми, позиція О. Ф. Лосєва, скоріше, є мистецтвознавчою, ніж естетичною.

Для дослідження проблеми естетичного гедонізму, зв'язку гедонізму з мистецтвом, виявлення гедоністичних підвалів мистецтва значимими є роботи М. С. Кагана [11]. Звертаючись до проблеми гедоністичної функції мистецтва, слід зазначити, що, мабуть, вперше у російській літературі дана проблема була позначена в роботі М. С. Кагана "Лекції з марксистсько-ленінської естетики" (1971). Цей учений зробив вагомий внесок у вивчення проблеми функцій мистецтва. У цьому ж ключі, що і М. С. Каган, працювали такі радянські вчені як Ю. Б. Боров і А. Ф. Єремєєв.

Підкреслимо, що дещо опосередковано до естетичного аспекту можна віднести ті напрацювання філософів, психологів та культурологів, які стосуються аналізу чуттєвості, принципу задоволення та тілесності, "низової естетики". (Але у той самий час теми "насолоди", "тілесності", "спокуси" і "бажання" (Г. Маркузе, Р. Барт, Ж. Бодрійяр, Ж. Делез, М. Фуко, Ж. Лакан та ін.) не можна однозначно розцінювати як ознаку відродження або становлення нової форми гедоністичних учень, які завжди окрім чуттєво-емоційного і фізіологічного рівня задоволення передбачали і духовно-інтелектуальний стан насолоди). У такому контексті серед вітчизняних дослідників виокремимо роботи С. Азаренка, Т. Алексеєнко, В. Бібіхіна, Ф. Василюка, О. Ємельянова, В. Костецького, В. Косяк, О. Кравченко, Т. Кривошеї, Н. Медведєва, Ю. Семенова та ін. Так, в дослідженнях Т. Алексеєнко [1] власне, поняття "гедонізм" не використовується, оскільки молодого українського естетика цікавить естетика тілесності, проте теоретичний рух її статей – фактично – виводить саме на чуттєвість, здатну викликати найвищі стани насолоди.

Значення, актуальність, сьогоденність означеної проблеми підтверджує та активність, з якою вона вивчається як російськими, так і західноєвропейськими фахівцями. Що ж стосується позиції російського філософа О. Ємельянова [7], то він навіть пропонує ввести визначення "людина гедоністична", яке буде співіснувати – за градацією теоретика – з "людиною символізуючою", "людиною творчою" чи "людиною соціальною".

Отже, формуючи моделі подальшої теоретичної перспективи щодо вивчення природи і сутності гедонізму, дослідження естетичного аспекту є, на наше глибоке переконання, нагальним. Дослідницька ситуація щодо феномену гедонізму та виявлення специфіки гедоністичного світоставлення, обумовлюється, як ми намагалися показати, рівнем представлення й вивчення означених питань в сучасних гуманітарних науках. Оскільки практично в усіх них задіяні напрацювання щодо гедонізму, то, на наш погляд, доцільно розглядати цей феномен в контексті міжнаукового підходу, який в останні роки використовується в українській гуманістиці в якості важливого теоретико-методологічного принципу. Міжнауковий підхід в інтерпретації низки українських філософів, естетиків, мистецтвознавців та культурологів – Н. Жукова, А. Залужна, О. Кодьєва, Л. Левчук, О. Оленіна, О. Оніщенко, О. Рябініна, К. Станіславська – дозволяє виокремити, так звану "пограничну зону", де перехрещуються теоретичні інтереси кількох наук. Виявлення цієї "пограничної зони" і проведення теоретичного аналізу саме з наголосом на специфічних можливостях кількох наук дозволяє окреслити "серцевину" проблеми і використати потенціал гуманітарного знання в його найглибших можливостях. Водночас, не коректно, на наш погляд, залишити поза увагою ідею, що, з

одного боку, може бути дотичною до міжнаукового підходу, але, з другого, – демонструє дещо інші завдання й рівні аналізу. Мається на увазі ідея "маргінальної антропології", на яку посилається В. Жадан на сторінках дослідження "Гедонізм та аскетизм у динаміці культури". Вона, зокрема, зазначає: "Метод "маргінальної антропології" (поняття, запропоноване С. Гурінін) припускає розгляд культурних явищ, що перебувають на "межі" людського існування, руйнують плин повсякденності "граничних ситуацій" у їх культурній багатозначності. Ця дослідницька позиція ґрунтується на уявленні про "дворівневості" світу культури і, як результат, про подвійний зміст досліджуваних антропологічних феноменів, кожний з яких потребує розгляду його в парі з протилежністю" [9, с. 7]. В дослідженні В. Жадан цією парою протилежностей виступає "гедонізм – аскетизм". Для іншого теоретика це може бути "гедонізм – атараксія", "насолода – страждання", "потворне – прекрасне" тощо. Відтак, означену "маргінальну антропологію" можна вважати своєрідним "сектором" у більш широкому міжнауковому підході.

Оскільки, на наш погляд, естетичний аспект гедонізму представлений в сучасній теорії найбільш невиразно, спробуємо визначити можливі шляхи подолання існуючої ситуації. Це доцільно робити, відштовхуючись від сучасного визначення естетичної науки. В означеному аспекті доцільно орієнтуватися на точку зору відомого українського естетика Л. Т. Левчук, котра пропонує наступне визначення естетики – це наука про становлення й розвиток чуттєвої культури людини. Таке загальне визначення впливає з органічної єдності двох своєрідних частин цієї науки, якими є специфіка естетичного як ціннісного ставлення людини до дійсності і художня діяльність людини. Спираючись на визначення Л. Т. Левчук, можна відразу окреслити декілька засадничих понять, які логічно "вписуються" в структуру гедонізму, а саме: "естетичне", "чуттєве", "ціннісне", "художня діяльність", серцевину якої є художня творчість – один з подразників та стимуляторів гедонізму. Проте процесом творчості – створення художнього твору – виявлення гедонізму, дія певної гедоністичної реакції на мистецький подразник не вичерпується, адже заключним етапом творчості є сприймання створеного, тобто в логіці нашого аналізу це передача гедоністичних станів митця реципієнту. При цьому категорії "естетичне", "чуттєве", "цінність" існують у складному перехресті дотичних понять, а саме: "почуття", "гармонія", "краса", "переживання", "насолода", "задоволення". Усе це – сукупно і по одинці – виявляє певні зрізи гедонізму, який – це неодноразово підкреслювалося – є і структурно, і змістовно вкрай складним феноменом. Нажаль, тема естетичного гедонізму, зв'язок гедонізму з мистецтвом, виявлення гедоністичних підвалин творчості є майже не розробленою, хоча саме духовна насолода є основою естетичної діяль-

ності людини. У цьому сенсі естетика може бути визначена як наука духовного гедонізму.

Намагаючись на сторінках даної статті відтворити деякі можливі моделі теоретичної реконструкції проблеми гедонізму, відзначаючи приклади недостатнього чи непереконливого опрацювання окремих його аспектів, ми опиралися на уявлення про гедонізм як складний і – водночас – надзвичайно продуктивний феномен в теоретико-практичних вимірах сучасної естетичної науки.

Список використаної літератури

1. Алексеев Т. Методологічна роль основних естетичних категорій в дослідженні тілесності як художнього феномену // Наук. вісн. Чернів. ун-ту. – 2012. – Вип. 638–639. – С. 43–50.
2. Апресян Р. Г. Принцип наслаждения и интимные отношения [Електронний ресурс] // Человек. – 2005. – № 5. – Режим доступу : http://iph.ras.ru/upfile/ethics/biblio/Apressyan/Princip_nasl.html.
3. Барт Р. Избранные работы: Семиотика: Поэтика / Р. Барт ; [пер. с фр., сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова]. – М. : Прогресс, 1989. – 616 с.
4. Батай Ж. Литература и Зло : сб. эссе / Ж. Батай ; [пер., коммент. Н. В. Бунтман, Е. Г. Домогацкой]. – М. : МГУ, 1994. – 168 с.
5. Батай Ж. Проклятая часть: Сокральная социология / Ж. Батай ; [пер. с фр., сост. С. Н. Зенкина]. – М. : Ладомир, 2006. – 742 с.
6. Бодрийяр Жан. Соблазн / Жан Бодрийяр ; [пер. с фр. А. Гараджи]. – М. : Издательство Ad Marginem. – 2000. – 319 с.
7. Емельянов А. В. Общество потребления как гедонистический дискурс // Вестн. УдГУ. – 2009. – Вып. 1. – С. 197–203.
8. Естетика в Україні: сьогодення і майбутнє [Електронний ресурс] // Матеріали круглого столу часопису "Філософська думка" (25 вересня 2009 року). – Режим доступу : <http://www.philosophy.ua/lib/6bondarevskaf-d-6-2009.pdf>.
9. Жадан В. Б. Гедонізм та аскетизм у динаміці культури : автореф. дис. ... канд. філос. наук / Жадан В. Б. – Харків, 2006. – 20 с.
10. Жадан В. Б. Универсальные признаки гедонизма и аскетизма // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер. Теорія культури і філос. науки : [зб. наук. пр.]. – 2005. – № 708. – С. 56–62.
11. Каган М. С. Эстетика как философская наука / М. С. Каган. – СПб. : ТОО ТК "Петрополис", 1997. – 544 с.
12. Кузьмина Ю. Ю. Гедонистические основания художественного и научного творчества : автореф. дисс. ... канд. филос. наук / Кузьмина Ю. Ю. – Барнаул, 2006. – 26 с.
13. Липовецькі Ж. Ера порожнечі. Споживання і гедонізм: до постмодерністського суспільства [Електронний ресурс] / [пер. з фр. Надії Вербовки] // Незалежний культурологічний часопис "І". – 2002. – № 25. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n25texts/lipivecki1.htm>.
14. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Ранняя классика / А. Ф. Лосев. – М. : Фолио, АСТ. – 2000. – 624 с.
15. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек: Исследование идеологии развитого индустриального общества / Г. Маркузе ; [пер. с англ., послесл., примеч. А. А. Юдина ; сост., предисл. В. Ю. Кузнецова]. – М. : ООО "Издательство АСТ", 2002. – 526 с.
16. Муляевка Н. В. Гедонистическая соразмерность человека: социально-философский анализ : автореф. дис. ... канд. филос. наук / Муляевка Н. В. – Уфа, 2011. – 17 с.
17. Мюшамбле Робер. Оргазм і Захід: історія задоволення від XVI століття до наших днів : монографія / Робер Мюшамбле ; пер. І. Славинської. – К. : Темпора, 2011. – 444 с.
18. Фрейд З. По ту сторону принципа удовольствия // Фрейд З. Психология бессознательного / [сост., науч. ред., вступ. ст. М. Г. Ярошевского]. – М. : Просвещение, 1990. – 448 с.
19. Фуко М. Использование удовольствий. История сексуальности / М. Фуко ; [пер. с фр. В. Каплуна]. – СПб. : Академический проект, 2004. – Т. 2. – 432 с.
20. Фуко М. История сексуальности-III: Забота о себе / М. Фуко ; [пер. с фр. Т. Н. Титовой и О. И. Хомя ; под общ. ред. А. Б. Мокроусова]. – Киев : Дух и літера ; Грунт ; М. : Рефл-бук, 1998. – 288 с.
21. Фуко М. Пользование наслаждением // Гуревич П. Эрос: антология: философские маргиналии профессора П. С. Гуревича (Страсти человеческие). – М. : Алетейя, 1998. – С. 131–138.
22. Onfray M. L'art de jouir. Pour un matérialisme hédoniste / M. Onfray. – Paris : éd. Grasset, 1991. – 401 p.
23. Onfray M. La puissance d'exister. Manifeste hédoniste / M. Onfray. – Paris : éd. Grasset, 2006. – 230 p.
24. Pearce D. The Hedonistic Imperative (1995–2007) [Електронний ресурс] / D. Pearce. – Режим доступу : <http://www.hedweb.com/hedethic/tabconhi.htm>.

Надійшла до редколегії 04.10.2013

Л. Л. Стеценко

ГЕДОНИЗМ: МОДЕЛИ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ РЕКОНСТРУКЦИИ

Статья посвящена анализу гедонизма – сложного транскультурного феномена, который исследуется разными гуманитарными науками. Поскольку в последнее десятилетие гедонизм стал объектом достаточно активного внимания учёных, в статье предлагаются разные модели существующих и возможных подходов для выяснения сущности и формирования его объективной оценки.

Ключевые слова: гедонизм, модель, реконструкция, гуманитарные науки, чувственность, телесность, межнауочный подход.

L. L. Stetsenko

GEDONISM: MODELS OF THEORETICAL RECONSTRUCTION

The article is devoted to the analyzing of hedonism – the complicated transcultural phenomenon, which is analyzed by the different humanities. During the last decade, hedonism became the object of very active attention of scientists, that's why different models of existing and possible approaches to determine the nature and formation of its objective assessment are proposed in the article.

Keywords: hedonism, model, reconstruction, humanities, sensuality, corporality, interscience approach.